

PROSTORSKI POTENCIALI POMURSKE RAZVOJNE REGIJE

Mag. Simon Kušar

Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Aškerčeva 2,

SI – 1000 Ljubljana, Slovenija

e-naslov: simon.kusar@ff.uni-lj.si

Izvleček

Prostorski potenciali so za ustrezno načrtovanje trajnostnega regionalnega razvoja ključnega pomena. Kot orodje za identifikacijo prostorskih potencialov v Pomurski razvojni regiji so uporabljeni kazalci, s katerimi se merijo obstoječi in prihodnji, to je s planskimi dokumenti načrtovani prostorski potenciali. Uporabljeni kazalci so bili razviti v okviru Interregovega projekta CONSPACE.

Ključne besede: Regionalno planiranje, prostorsko planiranje, trajnostni razvoj, prostorski potenciali, kazalci, Pomurska razvojna regija, CONSPACE.

SPATIAL POTENTIALS OF POMURSKA DEVELOPMENT REGION

Abstract

Spatial potentials are of key importance when planning sustainable regional development. Indicators that were developed in the Interreg CONSPACE project are used as a tool for identification of existing and already planned or proposed spatial potentials in Pomurska development region.

Keywords: Regional planning, spatial planning, sustainable development, spatial potentials, indicators, Pomurska development region, CONSPACE.

1. Uvod

Prostorske potenciale je mogoče opredeliti kot tiste elemente v prostoru, ki bi se jih lahko ob ustrezni rabi uporabilo za doseganje hitrejšega regionalnega razvoja.

Iskanje, vrednotenje in uporaba prostorskih potencialov so postali v luči sodobnih razvojnih procesov ena izmed prioritete vsakega območja, ki se trudi za razvojni preboj: njihova raba naj bi izboljšala konkurenčnost, hkrati pa prispevala k doseganju ciljev politik, ki poudarjajo skladnejši (prostorski) razvoj in kohezijo (In search ... 2005).

Poznavanje sedanje in prihodnje prostorske strukture je torej pomemben korak pri opredeljevanju endogenih razvojnih potencialov, pa tudi za vrednotenje prihodnjih prostorskih in regionalnih problemov, ki bi lahko ogrozili trajnostni regionalni razvoj. To pomeni, da je poznavanje trenutnih in prihodnjih (načrtovanih) prostorskih potencialov ključni korak pri pripravi trajnostne razvojne strategije posameznih območij (Černe in ostali 2004).

Namen prispevka je opredeliti prostorske potenciale Pomurske razvojne (statistične) regije, ki bi bili lahko temelj za načrtovanje trajnostnega regionalnega razvoja pokrajine ob Muri.

2. Metoda

Kot orodje za opredelitev obstoječih in prihodnjih prostorskih potencialov v Pomurski razvojni regiji smo uporabili kazalce, ki so bili oblikovani v okviru Interreg IIIB CadSES projekta CONSPACE (Common Strategy Network for Spatial Development and Implementation). Pri njem so sodelovale formalne planerske organizacije iz Italije (regiji Veneto in Furlanija Julijska krajina, provinca Gorica), Avstrije (deželi Koroška in Štajerska), Slovenije, Madžarske (Južna Prekomoravska razvojna regija) in Hrvaške (Istrska in Primorsko-goranska županija), ki so poskušale preseči omejitve prostorskega planiranja na nacionalni ravni z boljšim razumevanjem planerskih pristopov v posameznih partnericah, harmonizacijo orodij prostorskega planiranja ter izdelavo skupne razvojne strategije, s katero bi lahko tekmovali z najbolj razvitimi deli Evropske unije (Kušar 2006).

Ob gradnji sistema kazalcev za vrednotenje regionalne strukture se je pokazala potreba po oblikovanju novega niza kazalcev, s katerim bi se vrednotilo tudi sedanje in prihodnje prostorske potenciale. Le na osnovi tega vedenja bi bilo namreč mogoče ustrezno oblikovati skupno razvojno strategijo. Kazalci za merjenje prostorskih potencialov so nastali na podlagi rezultatov pilotnih projektov v okviru projekta CONSPACE, na njihovo oblikovanje pa so vplivali tudi pomembni dokumenti na ravni Evropske unije (Evropske prostorske razvojne perspektive, ESPON), makroregionalni dokumenti (delovna skupnost Alpe-Adria) in strokovna literatura (Urban Indicators Guidelines). Niz kazalcev za merjenje prostorskih potencialov vsebuje 24 kazalcev, razdeljenih v 6 skupin. Kazalci naj bi prikazovali sedanje in načrtovano stanje, opredeljeno v prostorskih planih (Kušar in Černe 2006).

Preglednica 1: Kazalci za merjenje sedanjih in prihodnjih prostorskih potencialov.

Skupina	Kazalci	Enota
Prometna mreža	prometne povezave, križišča, postaje, multimodalna središča, potniški in tovorni promet, potniški in tovorni promet: multimodalna središča	število; tone
Gospodarske cone	delež industrije in storitvenih dejavnosti v BDP, zaposleni v industriji in storitvah, ekonomske cone, komercialne cone, industrijske cone, komercialne/industrijske cone, tehnološki in industrijski parki, R&D parki, območja skladišč, druga specializirana območja	število; obseg (ha, m ²); delež
Urbana mreža	urbana mreža	število
Infrastruktura za turizem in rekreacijo	delež turizma v BDP, turistična in rekreacijska središča, območja za turizem in rekreacijo, infrastruktura za poletni in zimski turizem	število; obseg (ha, m ²); delež, razmerje
Območja naravne in kulturne dediščine	območja naravne in kulturne dediščine	obseg
Socialna infrastruktura	univerze, izobrazbena in kvalifikacijska struktura	število

Vir: Černe in ostali 2004.

Vsak kazalec je natančneje opredeljen v metodološkem listu, ki prinaša meta podatke: informacije o enoti, s katero se meri kazalec, načinu izračuna vrednosti kazalca, reference, na podlagi katerih je bil kazalec uvrščen v niz kazalcev za merjenje prostorskih potencialov ter njegova strokovna argumentacija.

Vse vrednosti kazalcev naj bi bile kategorizirane glede na pomen (evropski, nacionalni, regionalni), saj morajo prostorski potenciali odražati vlogo različnih prostorskih ravni (In search ... 2005).

CONSPACE kazalci za merjenje prostorskih potencialov še niso bili uporabljeni v praksi. To pomeni, da je evidentiranje prostorskih potencialov Pomurske razvojne regije z njihovo pomočjo pilotni projekt, s katerim želimo preveriti uporabnost kazalcev v praksi, pa tudi opredeliti vire, iz katerih je mogoče črpati potrebne podatke.

3. Prostorski potenciali Pomurske razvojne regije

3.1 Prometna mreža

Pomurska razvojna regija ima naslednje prometne povezave:

- evropska raven: V. evropski cestni in železniški koridor;
- nacionalna raven: 1 avtocesta, 1 glavna cesta I. reda, 2 glavni cesti II. reda; 1 glavna železniška proga;
- regionalna raven: 27 regionalnih cest (4 I. reda, 6 II. reda, 17 III. reda); 2 regionalni železniški progi.

Zaradi izgradnje avtoceste se bo v prihodnosti glavna cesta I. reda prekategoriizirala v regionalno cesto. Na območju Pomurske razvojne regije je s Strategijo prostorskega razvoja Slovenije predvidena gradnja dveh novih regionalnih železniških prog (Murska Sobota-Lendava, Lendava-državna meja pri Dolgi vasi) ter gradnja ceste nacionalnega pomena Murska Sobota-Ormož. Pojavljajo se tudi ideje o gradnji železniške proge Radgona (Avstrija)-Murska Sobota (RRP 2007).

Glede na majhno število cestnih in železniških povezav v proučevani regiji ni pomembnejših vozlišč. Ob upoštevanju različnih prometnih sistemov je v Murski Soboti makro-regionalno vozlišče oziroma vozlišče nacionalnega pomena, medtem ko regionalno pomembnih vozlišč v regiji ni (Černe in ostali 2007). Če se kot prostorski potencial upoštevajo križišča cest oziroma železnic, potem sta v Pomurski razvojni regiji 2 križišči glavnih cest (Gornja Radgona, Lendava), 13 križišč regionalnih cest z glavnimi cestami, 32 križišč regionalnih cest ter eno regionalno železniško križišče (Ljutomer). Glede na načrtovane in predlagane železniške proge bi se število železniških križišč lahko v prihodnosti povečalo. Pomemben prostorski potencial so tudi izvozi iz novozgrajene pomurske avtoceste.

Na območju Pomurske razvojne regije se bo v skladu z načrti Strategije prostorskega razvoja Slovenije (2004), Regionalnega razvojnega programa (RRP 2007) in Resolucije o nacionalnih razvojnih projektih (Resolucija ... 2006) zgradilo transportno-logistični-distribucijski oziroma multimodalni center. Pri Murski Soboti je tudi športno letališče, ki bi ga bilo mogoče izkoristiti v mednarodne turistično-športne namene (RRP 2007).

Z vidika železniškega potniškega prometa sta najpomembnejši železniški postaji v Murski Soboti (260.000 potnikov leta 2007) in Ljutomeru (40.000 potnikov leta 2007). V obeh mestih

ustavlja mednarodni IC vlak. Najpomembnejša železniška postaja je glede na količino pretovorjenega blaga Lendava (183.000 ton leta 2007). Po pomenu ji sledita železniška postaja v Murski Soboti (20.000 ton) in Radencih, kjer je bilo leta 2007 pretovorjenih nekaj manj kot 5.000 ton blaga. Glede na podatke o številu odpravljenih potnikov in količini pretovorjenega blaga se med nacionalno pomembne železniške postaje uvrščata Murska Sobota in Lendava, medtem ko imata železniški postaji v Ljutomeru in Radencih regionalni pomen.

3.2 Gospodarske cone

Glede na strukturo bruto družbenega proizvoda (BDP) iz leta 2005 so v Pomurski razvojni regiji prevladovala storitvene dejavnosti (66,4 % ustvarjenega BDP). Približno četrtno BDP (25,2 %) je ustvarila industrija. V industrijskih podjetjih je bilo ob popisu leta 2002 zaposlenih 19.067 delavcev (42,6 %), v storitvah pa 20.370 delavcev (45,5 %).

Delavci lahko najdejo zaposlitev v eni od obstoječih oziroma načrtovanih 14 poslovnih (industrijskih, obrtno-poslovnih, poslovno-industrijskih, obrtno-industrijskih) con v skupni površini 483,5 ha. Poslovne cone v Murski Soboti, Gornji Radgoni, Lendavi, Ljutomeru in Radencih so regionalnega pomena (RRP 2007). Glede na velikost bi se lahko med regionalne poslovne cone prištelo tudi poslovno cono v Dobrovniku. Regionalni razvojni program za obdobje 2007–2013 (RRP 2007) predvideva izgradnjo poslovnih con tudi v manjših naseljih (npr. Črenšovci, Kobilje, Velika Polana).

Preglednica 2: Poslovne cone v Pomurski razvojni regiji.

Poslovna cona	Velikost [ha]	Prednosti cone	Širitev
Boračeva (Radenci)*	20	n.p.	n. p.
Bučecovci	4,5	bližina avtoceste	n. p.
Črenšovci	5	lega, prometne povezave, cena	da
Dobrovnik*	100	zasebna last	da
Mele (G. Radgona)*	50	lega, raznovrstnost podjetij	da
Grad	3	lega, bližina meje	n. p.
Ljutomer*	50	dostopnost, možnost širitve	da
Jeruzalemska (Ljut.)	6	dostopnost, opremljenost	ne
Lendava*	158	lega, nizki stroški	da
Murska Sobota (SOIC)*	52	velikost	da
Kamenice (Odranci)	13	cena, lega	da
Puconci	15	dostopnost, cena, železniška proga	n. p.
Šalovci	2	možnost širitve	da
Turnišče	5	bližina avtoceste	da

Opombe: * - poslovna cona regionalnega pomena; n. p. – ni podatka.

Vir: Business zone's net. Poslovne cone v Pomurju. RRP 2007.

Najpogostejša prednost poslovnih con je lega (bližina avtoceste, železnica), nizka cena zemljišč pa tudi možnost širitve. Med pomembne prostorske potenciale je potrebno uvrstiti tudi mrežni podjetniški inkubator na lokacijah v Murski Soboti, Odrancih in Ljutomeru (RRP 2007), ki se je sredi leta 2008 preimenoval v Pomurski tehnološki park (Pomurski ... 2008). Možnost oblikovanja tehnološkega parka na širšem območju Murske Sobote, pa tudi v drugih pomembnih središčih, dopušča tudi Strategija prostorskega razvoja Slovenije (2004).

3.3 Urbana mreža

Glede na število prebivalcev ob popisu leta 2002 predstavlja osnovo urbane mreže Murska Sobota s približno 12.500 prebivalci ter Ljutomer, Lendava in Gornja Radgona kot naselja z nad 3.000 prebivalci. Med naselja z več kot 1.000 prebivalci so se leta 2002 uvrščala še naselja Bakovci, Beltinci, Černelavci, Črenšovci, Krog, Lipovci, Odranci, Radenci, Rakičan in Turnišče.

Pri kategorizaciji naselij v Republiki Sloveniji, ki je poleg števila prebivalcev upoštevala tudi centralnost naselij, število delovnih mest in delež dnevnih migrantov, je bila Murska Sobota uvrščena med regionalna središča, medtem ko so bila naselja Gornja Radgona, Lendava in Ljutomer opredeljena kot subregionalna središča. Ostala kategorizirana središča so imela lokalni pomen (Černe in ostali 2007).

Podobno o urbanem sistemu razmišlja tudi Strategija prostorskega razvoja Slovenije (2004). Mursko Soboto opredeljuje kot središče nacionalnega pomena, Gornjo Radgono, Lendavo in Ljutomer pa kot središča regionalnega pomena. Gornji Petrovci so v Strategiji opredeljeni kot središče medobčinskega pomena.

3.4 Infrastruktura za turizem in rekreacijo

Dejavnost gostinstva, ki vključuje tudi turizem, je leta 2005 prispevala 4,1 % k ustvarjenemu BDP Pomurske razvojne regije. Glede na povezanost turističnih dejavnosti z drugimi bi bilo mogoče sklepati, da turizem k ustvarjenemu BDP presega 5 %.

Z vidika dosedanjega razvoja turizma in potencialov za prihodnji razvoj turizma je potrebno izpostaviti območje Krajinskega parka Goričko, ki ponuja možnosti za rekreacijo, izletniški, kmečki in trajnostni turizem, medtem ko so v turističnih naseljih na Murski ravni v ospredju dejavnosti, povezane z »wellness« ponudbo, ki se je razvila na podlagi uporabe termomineralne vode v turistične namene. Največji turistični centri v Pomurski razvojni regiji so predstavljeni v naslednji preglednici.

Preglednica 3: Najpomembnejši turistični centri v Pomurski razvojni regiji.

Naselje	Vrsta	Število ležišč 2004	Število nočitev 2004 (delež tujcev)
Banovci	zdraviliški kraj	592	102.595 (19,2 %)
Lendava	zdraviliški kraj	239	52.255 (58,2 %)
Moravske Toplice	zdraviliški kraj	2.353	388.938 (56,5 %)
Murska Sobota	drugi turistični kraji	187	29.891 (49 %)
Radenci	zdraviliški kraj	658	151.139 (50 %)

Vir: Statistični urad RS: *Prenočitvene zmogljivosti...; Prihodi in prenočitve turistov...*

Največje turistično naselje v Pomurski razvojni regiji so Moravske Toplice, ki jih je leta 2004 obiskalo skoraj 400.000 turistov, od tega več kot polovica tujih. Več kot 100.000 nočitev je bilo leta 2004 tudi v Radencih in Banovcih. V slednjih močno prevladujejo domači turisti.

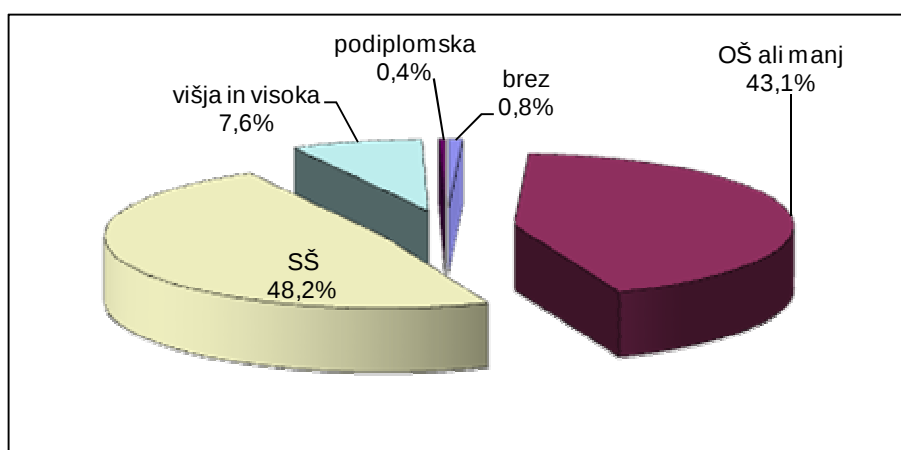
V prihodnosti se bo v Pomurski razvojni regiji posebno pozornost namenilo ravno nadaljnjemu razvoju turizma (glej RRP 2007). Poleg nadgradnje obstoječih turističnih središč se že pripravljajo načrti za prostorsko ureditev novih turističnih kompleksov (npr. Rimska Čarda, Puconci, Moščanci, Pečarovci).

3.5 Območja naravne in kulturne dediščine

Najobsežnejše zavarovano območje je Krajinski park Goričko, ki se razteza v severnem delu Pomurske razvojne regije ter s 462 km² zaobjema večino Goričkega. S Krajinskim parkom Goričko sovпада tudi obsežno območje Nature 2000. To evropsko omrežje posebnih varstvenih območij obsega v Pomurski razvojni regiji 816,5 km² oziroma 61 % površine regije. Poleg Goričkega se Natura 2000 nahaja tudi ob celotnem ravninskem toku reke Mure ter na območju nižinskega gozda na Dobrovniškem Dolinskem, v manjši meri pa tudi pri Borecih in v Radgonsko-Kapelskih gorica (Atlas okolja). V Pomurski razvojni regiji so tudi območja kulturne dediščine, ekološko pomembna območja, izjemne krajine in območja prepoznavnosti krajine, ki pa večinoma prostorsko sovpadajo s krajinskim parkom ali območji Nature 2000. Ob Muri se načrtuje ustanovitev regijskega parka (RRP 2007).

3.6 Socialna infrastruktura

V Pomurski razvojni regiji ni nobene visokošolske institucije, tudi se ne izvaja noben univerzitetni program (RRP 2007). V prihodnosti se načrtuje visokošolsko središče v Murski Soboti in Ljutomeru, s čimer naj bi poskušali izboljšati trenutno izobrazbeno strukturo prebivalcev v regiji: v Pomurski razvojni regiji prevladujejo osebe z nizko stopnjo izobrazbe, saj ima samo osnovno šolo ali manj 43,1 % starejših od 15 let, medtem ko ima več kot srednješolsko izobrazbo le 8 % oseb starejših od 15 let.

Slika 1: Izobrazbena struktura prebivalcev (starejših od 15 let) v Pomurski razvojni regiji. (Vir: Statistični urad RS, Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj 2002)

4. Sklep

Prostorski potenciali Pomurske razvojne regije so bili opredeljeni na osnovi kazalcev, oblikovanih v okviru Interregovega projekta CONSPACE. Prostorski potenciali vključujejo prostorske elemente, povezane s prometno mrežo, gospodarskimi conami, urbano mrežo, infrastrukturo za turizem in rekreacijo, območji naravne in kulturne dediščine, pa tudi socialno infrastrukturo.

Preglednica 4: Prostorski potenciali Pomurske razvojne regije: povzetek.

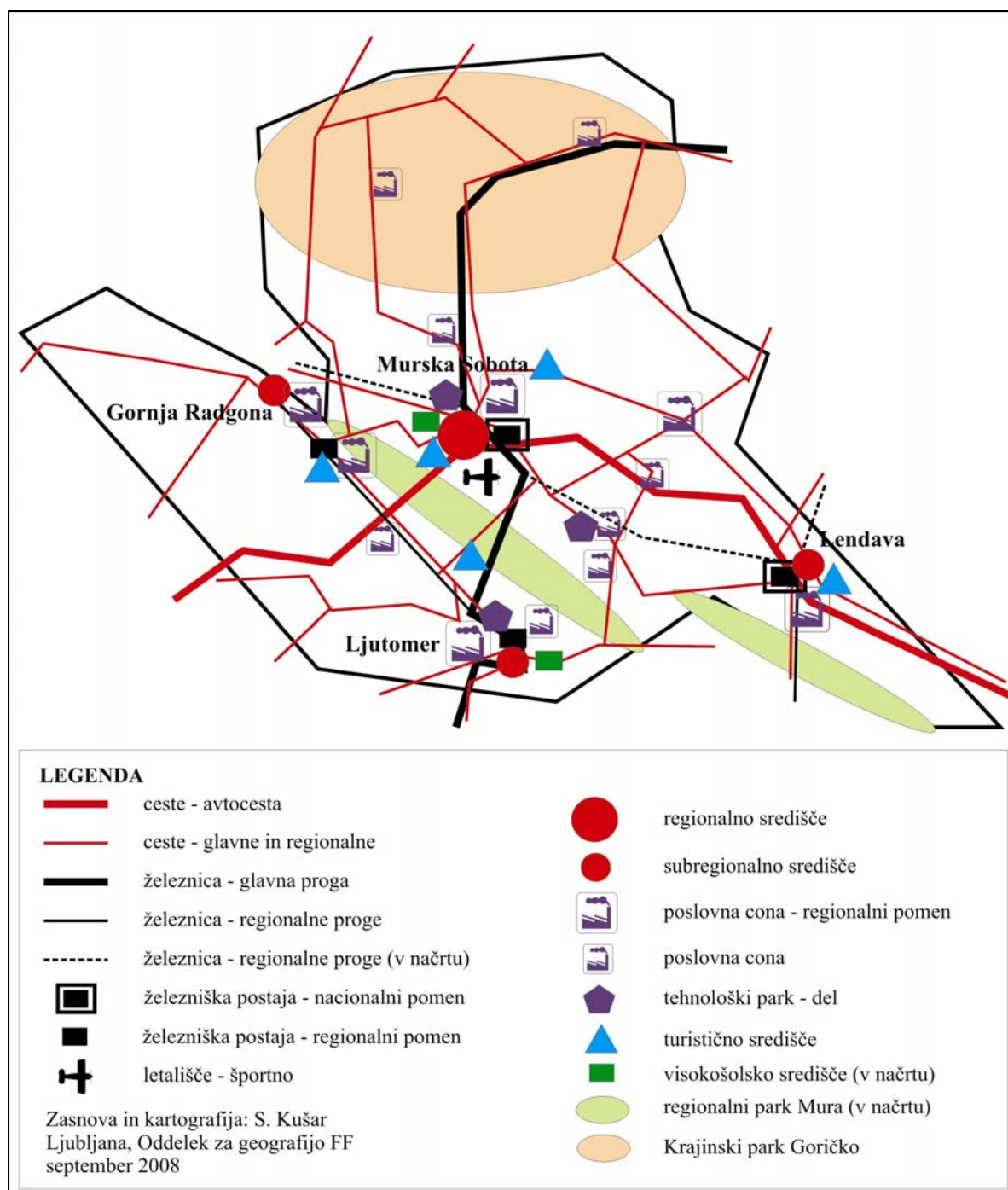
Skupina kazalcev	Prostorski potenciali
Prometna mreža	• 1 evropski koridor (avtocesta Maribor-Pince, priključki na avtocesto; železniška proga Ormož-Hodoš) • 27 regionalnih cest • 1 makroregionalno vozlišče (Murska Sobota) • 37 križišč glavnih, glavnih in regionalnih, regionalnih cest • 5 regionalnih železniških prog (Ljutomer-Gornja Radgona, Središče-Lendava, Bad Radkersburg-Murska Sobota*, Murska Sobota-Lendava*, Lendava-Redics*) • 2 nacionalno pomembni železniški postaji (Murska Sobota, Lendava) • 2 regionalno pomembni železniški postaji (Ljutomer, Radenci) • 3 regionalna železniška križišča (Ljutomer, Murska Sobota*, Lendava*) • 1 multimodalni center* (ob avtocesti) • 1 športno letališče (Murska Sobota)
Gospodarske cone	• 5 regionalno pomembnih poslovnih con (Murska Sobota, Gornja Radgona, Lendava, Ljutomer, Dobrovnik) • 9 drugih poslovnih con • 1 tehnološki park (Murska Sobota, Ljutomer, Odranci)
Urbana mreža	• 1 regionalno središče (Murska Sobota) • 3 subregionalna središča (Gornja Radgona, Lendava, Ljutomer)
Infrastruktura za turizem in rekreacijo	• 9 turističnih središč (Banovci, Lendava, Moravske Toplice, Murska Sobota, Radenci; Rimska Čarda*, Puconci*, Moščanci*, Pečarovci*) • 1 turistično območje (Krajski park Goričko)
Območja naravne in kulturne dediščine	• evropski pomen: Natura 2000 (816,5 km² – 61 % površja regije) • regionalni pomen: Regijski park Mura* (90 km²) • lokalni pomen: Krajski park Goričko (462 km²)
Socialna infrastruktura	• 2 visokošolski središči* (Murska Sobota, Ljutomer)

Opomba: * - načrtovani/predlagani prostorski potenciali.

Čeprav se v Pomurski razvojni regiji ne stikajo evropski prometni koridorji, je obstoječa mreža prometnic velik prostorski potencial, ki se bo v primeru izgradnje načrtovanih železniških prog še povečal. Tudi 14 poslovnih con in tehnološki park lahko pomembno prispevajo h gospodarskemu razvoju. Podobno velja za turizem. Obstoječa in načrtovana območja naravne in kulturne dediščine (Krajski park Goričko, regijski park Mura) omogočajo nadaljnji razvoj rekreacije in trajnostnega turizma. Socialna infrastruktura je najmanj razvit potencial v Pomurski razvojni regiji, ki pa bi se z izgradnjo dveh visokošolskih središč (Murska Sobota, Ljutomer) prav tako izboljšal.

Prostorski potenciali v Pomurski regiji niso razporejeni enakomerno. Najbolj so zgoščeni v okolici Murske Sobote, Lendave, Ljutomera ter med Gornjo Radgono in Radenci. V tem primeru lahko govorimo o t. i. vročih točkah, ki so najzanimivejše za usmerjanje prihodnjega razvoja. Na območju med Odranci in Črenšovci bi lahko nastala nova vroča točka. Najmanj prostorskih potencialov je na območju Goriškega in Slovenskih goric, vendar je potrebno opozoriti, da je zlasti krajski park Goričko pomembno območje za razvoj turizma. Na Goriškem bi bilo dobro razviti središče medobčinskega (SPRS 2004) oziroma lokalnega (Černe in ostali 2007) pomena, ki bi bilo zametek vroče točke za severni del Pomurske razvojne regije.

Analiza obstoječih prostorskih potencialov v Pomurski razvojni regiji temelji na javno dostopnih podatkih Statističnega urada Republike Slovenije, podatkih vključenih v Regionalni razvojni program Pomurske regije 2007–2013, podatkih Direkcije Republike Slovenije za ceste, spletnih virov in nekaterih raziskovalnih poročil. Načrtovane prostorske potenciale je bilo mogoče razbrati iz različnih dokumentov na državni ravni (Strategija prostorskega razvoja Slovenije, Resolucija o nacionalnih razvojnih projektih za obdobje 2007–2023) in Regionalnega razvojnega programa Pomurske regije 2007–2013.

Slika 2: Prostorski potenciali Pomurske razvojne regije.

Zaradi omejitev pri pridobivanju podatkov in težav pri njihovi kategorizaciji (neznane referenčne vrednosti) uporabljeni kazalci za merjenje prostorskih potencialov niso bili

izračunani v obsegu, kot je bil to predvideno v metodoloških listih. Pri opredeljevanju prometne mreže so se na primer pojavile težave s pridobivanjem podatkov o številu potnikov na avtobusnih postajah, prav tako so se pojavile zadrege pri kategorizaciji avtobusnih in železniških postaj. Različne vrste gospodarskih con so bile združene v dve skupini: poslovne cone in tehnološki park. Posebno velike težave so se pojavljale pri obravnavi infrastrukture za turizem in rekreacijo. Da bi se pridobili vsi v metodoloških listih predvideni podatki (npr. površina nadstropij in število zaposlenih v poslovnih conah, število obiskov v turističnih območjih), bi bilo potrebno poleg javno dostopnih podatkov uporabiti tudi terenske metode dela. Opredelitev prostorskih potencialov je bila najlažja pri prometni in urbani mreži, pa tudi pri območjih naravne in kulturne dediščine.

Za ustrezno vrednotenje ugotovljenih prostorskih potencialov Pomurske razvojne regije bi bilo potrebno zbrane podatke primerjati z drugimi razvojnimi regijami v Sloveniji, pa tudi s sosednjimi statističnimi regijami v Avstriji, na Madžarskem in na Hrvaškem. Za ustrežnejšo primerjavo bi bilo potrebno podatke standardizirati (na primer na 1.000 prebivalcev). Izzivov za prihodnje preučevanje prostorskih potencialov s pomočjo uporabljenih kazalcev torej ne manjka.

Viri in literatura

- Atlas okolja. Območja Nature 2000. Medmrežje: <http://gis.arso.gov.si/atlasokolja> (27. 8. 2008).
- Business zone's net. Medmrežje: <http://www.oic-pom.si/index.html> (27. 8. 2008).
- Černe, A., Gulič, P., Kušar, S. 2004: Proposed group of forecast indicators for measuring development potentials of the CONSPACE project region. University of Ljubljana, Faculty of Arts, Department of Geography, Ljubljana, str.13.
- Černe, A., Kušar, S., Guzelj, T., Kokole, V., Lenarčič, L. 2007: Kategorizacija obstoječega stanja poselitvenega in prometnega omrežja RS za izdelavo državnega strateškega prostorskega načrta. Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Ministrstvo za okolje in prostor, Ljubljana, str. 201.
- Delo postaj za leto 2007: tovorni in potniški promet, 2008. Statistični urad Republike Slovenije, Slovenske železnice d.o.o., Ljubljana.
- Delovno aktivno prebivalstvo po dejavnosti, spolu in izobrazbi. Statistični urad Republike Slovenije, Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj 2002, Ljubljana.
- In search of territorial potentials. Midterm results by spring 2005, 2005. ESPON, Luxembourg, str. 76.
- Kušar, S. 2006: CONSPACE Region – A Counter Balance to Spatial Polarisation in the European Union. Europe XXI, 14, str. 219–231.
- Kušar, S., Černe, A. 2006: Regional, spatial and environmental indicators for an assessment of regional development, structure and potentials. Dela 26 (Geografija in sodobni izzivi). Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Ljubljana, str. 27–41.
- Pomurski tehnološki park. Medmrežje: <http://www.mp-pi.si/default.aspx> (27. 8. 2008).
- Poslovne cone v Pomurju. Medmrežje: http://www.rra-mura.si/sl/informacija.asp?id_meta_type=5&id_informacija=79 (27. 8. 2008).
- Prebivalstvo, staro 15 let ali več, po izobrazbi. Statistični urad Republike Slovenije, Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj 2002.
- Prebivalstvo po starostnih skupinah in spolu. Statistični urad Republike Slovenije, Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj 2002.
- Prenočitvene zmogljivosti po vrstah krajev, nekaterih pomembnejših krajih in vrstah nastanitvenih objektov, Slovenija, letno. Statistični urad Republike Slovenije.

Prihodi in prenočitve turistov po vrstah krajev, nekaterih pomembnejših krajih, državah in vrstah nastanitvenih objektov, Slovenija, letno. Statistični urad Republike Slovenije. Regionalni BDP. Ljubljana, Statistični urad Republike Slovenije. Medmrežje: http://www.stat.si/doc/vsebina/03/BDP_REG_1995-2005.xls (5. 8. 2008).

Resolucija o nacionalnih razvojnih projektih za obdobje 2007–2023, 2006. Služba Vlade RS za razvoj, Ljubljana, str. 51.

RRP: Regionalni razvojni program Pomurske regije 2007–2013, 2007. Regionalna razvojna agencija Mura, Murska Sobota, str. 252.

SPRS: Strategija prostorskega razvoja Slovenije, 2004. Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, Ljubljana, str. 75.

Uredba o kategorizaciji prog. Uradni list RS, št. 22/02. Medmrežje: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=35391> (26. 8. 2008).

Začasni seznam državnih cest in odsekov v Republiki Sloveniji, 2008. Direkcija Republike Slovenije za ceste, Ljubljana, str. 44.

SPATIAL POTENTIALS OF POMURSKA DEVELOPMENT REGION

Summary

Spatial potentials in Pomurska development (statistical) region were defined by using a set of indicators for identification of existent and already planned or proposed elements in space that can be used for the promotion of balanced regional development. Indicators for measuring spatial potentials were developed in the Interreg IIIB CadSES CONSPACE project (Common Strategy Network for Spatial Development and Implementation). They are arranged into 6 groups with altogether 29 indicators.

Group of indicators	Indicators
Transportation networks	Transportation connections, Transportation junctions, Stations, Transportation multimodal nodes, Passenger and freight traffic, Passenger and freight traffic: multimodal nodes
Economic zones/development sites	Industrial and service sector share of GDP, Employed in industrial and service sector, Economic zones/development sites, Commercial zones, Industrial sites, Commercial/industrial zones, Technological and industrial parks, R&D parks, Warehouse/storehouse, Other specialized areas
Urban networks	Urban networks
Infrastructure for tourism and recreation	Tourism sector share in GDP, Centres of tourism and recreation, Areas for tourism and recreation, Infrastructure for winter and summer tourism and recreation
Landscape areas and areas of natural and cultural heritage	Landscape areas and areas of natural and cultural heritage
Social infrastructure	Universities, Educational and qualification structure

Table 1: List of indicators for measuring existent and planned/proposed spatial potentials. (Source: Černe et al, 2004)

Methodology sheets were prepared for all indicators. They serve as a method of preparing a common terminology for presenting basic characteristics of indicators (unit, calculation) and to state their clear scientific argumentation for their selection to the system of indicators.

The system of indicators hasn't been tested so far; therefore, identification of spatial potentials in Pomurska development region is a pilot project in which the practical dimension of indicators is to be tested.

With the use of the CONSPACE indicators for measuring spatial potentials the next spatial potentials in Pomurska development region can be identified:

- 1 corridor of European importance (V. European corridor) – highway, main railway, 27 roads of regional importance, 1 macro-regional node (Murska Sobota), 37 crossroads of main, main and regional and regional roads, 5 regional railways (3 of them are planned/proposed), 2 railway stations of national importance (Murska Sobota, Lendava), 2 railway stations of regional importance (Ljutomer, Radenci), 3 railway junctions (2 of them are planned/proposed), 1 multimodal centre (planned), 1 airport;
- 14 business zones (5 of regional importance), 1 technological park;
- 1 regional centre (Murska Sobota), 3 sub-regional centres (Gornja Radgona, Lendava, Ljutomer);
- 9 tourist centres (4 are planned), 1 tourist area (Landscape park Goričko);
- Natura 2000 (816,5 km²), planned Regional park Mura (90 km²), Landscape park Goričko (462 km²);
- 2 planned college centres (Murska Sobota, Ljutomer).

Transport network and business zones are important spatial potentials for the promotion of future regional development of Pomurska development region. Social infrastructure is the least developed territorial potential, but it will be improved in the future with creation of 2 college centres.

Spatial potentials in Pomurska development region are not evenly distributed around space. There are 4 so called hot-spots (Murska Sobota, Lendava, Ljutomer, Gornja Radgona-Radenci), that can serve as a basis for future canalization of investments. There is also a potential hot-spot located between Odranci and Črenšovci. A new hot-spot in Goričko area needs to be developed.

The analysis of spatial potentials is based on available statistical and other sources. Unfortunately, all indicators are not described as stated in methodological sheets due to lack of appropriate information that could be collected only by using field-work techniques.

For better evaluation of spatial potentials of Pomurska development region data for other development regions in Slovenia and neighbouring NUTS 3 regions in Austria, Hungary and Croatia need to be collected, too. It would be wise to standardise data for better comparison between various regions. Therefore, there are many future challenges for application of indicators for measuring spatial potentials.